

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Homoparentalita jako alternativa „tradiční“ rodiny

Bakalářská práce

Autorka: Michaela Dušková

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a sociologie

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Michaela Dušková
Studium: P13296
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: Homoparentalita jako alternativa
"tradiční" rodiny

Název bakalářské práce AJ: Homoparentality as an alternative of to "tradicional" family

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Teoretická část práce popisuje pojetí homosexuality, zaměřuje se na problematiku uzákonění registrovaného partnerství a otázku výchovy dítěte partnery stejného pohlaví. Práce porovnává institut manželství a registrovaného partnerství a zaměří se na otázku právního ukotvení otázky výchovy dětí homosexuálními partnery. Empirická část práce analyzuje výsledky vzešlé z dotazníkového šetření mezi partnery vychovávajícími společné dítě. Práce si dává za cíl představit homoparentalitu propojením psychologického, sociologického a právního aspektu pojetí rodiny. Výzkumná metoda: dotazník vlastní konstrukce a polostrukturovaný rozhovor.

MACH, Petr. Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?. Vyd. 1. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, 87 s. ISBN 80-86547-51-5.
NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011, 119 s. ISBN 978-80-7419-041-4.
RADVANOVÁ, Senta, Jiří DUNOVSKÝ a J KOLOUCHOVÁ. Výchova dětí v náhradní rodinné péči. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 127 s.
SEIDL, Jan. Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti. 1. vyd. Brno: Host, 2012, 582 s. ISBN 978-80-7294-585-6.
ŠKOVIERA, Albín. Dilemata náhradní výchovy. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
BUREŠOVÁ, Kateřina. Homoparentalita v aspektech práva. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2013, 159 s. Rigorózní práce.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta
Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.
Oponent: PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 12.2.2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 4. 2016

Michaela Dušková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Stanislavu Pelcákovi, Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady. Velký dík patří komunitě Stejná rodina za sdílení dotazníku na sociální síti Facebook a především všem rodinám, které mi ochotně umožnily nahlédnout do svého soukromí.

Anotace

DUŠKOVÁ, Michaela. *Homoparentalita jako alternativa „tradiční“ rodiny*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 49 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce *Homoparentalita jako alternativa „tradiční“ rodiny* upozorňuje na legislativní neukotvenost rodiny se dvěma rodiči stejného pohlaví v kontrastu s příběhy existujících homoparentálních rodin. Zdrojem pro práci je kromě dostupné literatury především výstup z otevřeného dotazníku, který vyplnily téměř 3 desítky homosexuálních rodičů. Práce představuje rodinu (přerod od tradiční rodiny k moderní) a především jednotlivé aspekty stejnopohlavního rodičovství.

Klíčová slova: homoparentalita, homosexualita, rodina, stejnopohlavní rodičovství, registrované partnerství

Annotation

DUŠKOVÁ, Michaela. *Homoparentality as an alternative of a „traditional“ family*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 49 pp. Bachelor Degree Thesis.

The thesis “Homoparentality as an alternative to a ‘traditional’ family” explores the legislative vacuum concerning the same sex parents in contrast to the existing reality of homoparental families. In addition to the available literature, the thesis is based on the information from an open source questionnaire completed by nearly 30 gay parents. It examines the concept of a family (particularly transition from traditional to modern family) with a special focus on different aspects of same sex parentage.

Key words: homoparentality, homosexuality, family, same sex parentage, gay marriage

Obsah

Úvod.....	7
1. Minoritní sexuální orientace	9
2. Institucionalizace partnerských vztahů	11
2.1 Manželství.....	11
2.2 Registrované partnerství	11
2.3 Manželství vs. registrované partnerství	15
3. Rodina a rodičovství	18
3.1 Rodina a její fungování.....	18
3.2 Rodičovství	21
3.3 Rodinná resilience.....	23
4. Homoparentalita.....	24
4.1 Legislativní aspekty homoparentality	25
4.2 Psychologické aspekty homoparentality.....	26
4.3 Možnosti při založení rodiny	29
4.4 Budování pohlavní identity.....	33
5. „A kdo u vás dělá tátu?“	34
5.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky.....	34
5.2 Výzkumný soubor a procedura	35
5.3 Analýza fungování vybraných homoparentálních rodin.....	36
5.3.1 Rozhodnutí o uzavření registrovaného partnerství	36
5.3.2 Faktory rozhodující o založení rodiny	37
5.3.3 Preferované reprodukční strategie	39
5.3.4 Překážky v rodičovství.....	42
5.3.5 Vzor opačného pohlaví	43
5.4 Souhrn.....	44
Závěr	45
Seznam použité literatury	47
Internetové zdroje	48

Úvod

Má bakalářská práce nese název *Homoparentalita jako alternativa „tradiční“ rodiny*. Práce se věnuje pojetí rodiny, vymezuje rozdíly mezi „tradiční“ rodinou a rodinou moderní, důraz je však kladen na rodiny homosexuálních partnerů, v nichž vyrůstají v České republice pravděpodobně stovky až tisíce dětí, ač z pohledu zákona taková rodina (ve smyslu 2 rodiče stejného pohlaví a dítě/děti) neexistuje.

Cílem práce je vymezit homoparentalitu z různých aspektů a upozornit na absenci legislativy týkající se rodin homosexuálních partnerů, v neposlední řadě představit příběhy rodin, které fungují a v nichž vyrůstají děti, aniž by byly zákonem uznány.

Zatímco by mohly děti vyrůstat v úplné (byť homosexuální) rodině, jsou v některých případech ponechávány v ústavní péči, a to z mého pohledu z části i kvůli uznávání tzv. tradiční rodiny, která, přiznejme si, bohužel začíná postrádat své „tradice“, rozvodovost dosahuje velmi vysokých hodnot a sociálně patologické jevy v podobě domácího násilí, psychického i fyzického týrání či sexuálního zneužívání dětí uvnitř rodiny rozhodně nejsou ojedinělými případy (čimž nechci popírat možný výskyt těchto jevů v homosexuálních rodinách).

Kde tedy bere naše společnost jistotu, že model „matka-otec“ je ten jediný správný a přípustný pro výchovu dítěte? Pokud může dítě spokojeně vyrůstat pouze s otcem nebo pouze s matkou, co brání tomu, aby bylo vychováváno dvěma matkami či dvěma otci?

Sokolová (2009) výstižně uvádí: „Dá se bez nadsázky říci, že trend gay a lesbického rodičovství je na permanentním vzestupu, jak dokládají nejen (zejména zahraniční) odborné studie a výzkumy, ale především výpovědi a životní příběhy samotných gay a lesbických rodičů. I přes toto společenské zviditelnění se však v České republice jedná o téma, které v odborné literatuře stále stojí mimo substantivní a systematický badatelský zájem.“

Práce je rozdělena do pěti kapitol, přičemž 4 kapitoly jsou teoretické, poslední analyzuje a předkládá výsledky dotazníkového šetření. První kapitola se věnuje homosexualitě. Druhá kapitola představuje uznávané svazky partnerů v české republice, věnuje se manželství a registrovanému partnerství. Přináší přehled týkající

se schválení zákona o registrovaném partnerství, tedy legislativního pilíře zvolené problematiky. V kapitole nechybí statistické shrnutí. Jádrem práce jsou kapitoly čtvrtá a pátá. Třetí kapitola se věnuje pojmu rodina. Čtvrtá kapitola představuje legislativní a psychologické aspekty homoparentality i možnosti při založení rodiny. Výzkumná část práce věnuje prezentaci informací, které prostřednictvím dotazníků poskytly gay a lesbické rodiny. Cílem empirické části je zmapovat faktory, které ovlivňují zakládání homoparentální rodiny.

Jak již bylo zmíněno, homoparentalita, zřejmě i pro své legislativní neuznání, není tématem, které by bylo v naší odborné literatuře hojně reflektováno. Práce čerpá z monografií o lesbických rodinách autorek Evy Poláškové (2009) a Kateřiny Nedbálkové (2011). Ještě opomíjenějším tématem než lesbické rodičovství je rodičovství gayů. Článek, věnující se tomuto tématu publikovala v Sociologickém časopise Věra Sokolová (2009). Téma rodiny je v našem i cizím odborném diskurzu zpracováno velmi podrobně, věnuje se mu např. Sobotková (2001), Možný (1999), Kraus (2015) nebo Beck (2004).

Příběhy rodin, které můžeme podhalit prostřednictvím odpovědí na dotazníkové šetření, jsou obrovskou inspirací pro tuto bakalářskou práci. Dotazníky byly sdíleny komunitou Stejná rodina na sociální síti Facebook, odkud se dostaly i do dalších skupin s obdobnou tematikou.

1. Minoritní sexuální orientace

Sexualita

Jandourek (2001, s. 214) uvádí, že sexualita je projevem lidského chování bezprostředně směřujícím k reprodukci lidského rodu nebo k fyzickému a psychickému uspokojení sexuální touhy. Sexualita má biologický, kulturní a psychický rozměr. V procesu socializace jedinec přijímá svou sexuální roli a přijímá svou sexuální orientaci.

Weiss (Šulová a kol., 2011, s. 73) definuje sexuální roli jako *vnější projev pohlavní identity*. Za adekvátní vzorce chování k druhému pohlaví považuje v předškolním věku rodiče, později jsou to vrstevnická skupina, škola nebo média.

Homosexualita

Označení *homosexualita* pochází z řečtiny a latiny. Vzniklo spojením slov *homos* (=stejný) a *sexus* (=pohlaví), z čehož vyplývá, že homosexuálové jsou osoby preferující po fyzické¹ i psychické stránce osoby stejného pohlaví.

„Sexuální orientací rozumíme celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený stav výlučné nebo převažující erotické a citové preference osob daného pohlaví.“ (Šulová, 2011, s. 191)

Velkým zlomem v chápání homosexuality byl rok 1990, kdy byla oficiálně vyškrtnuta ze seznamu nemocí.

Je třeba rozlišovat pojmy *homosexuální chování* a *homosexuální prožívání*. Sexuální zážitek s osobou stejného pohlaví nedělá nutně z dané osoby homosexuála. Je prokázáno zvýšené homosexuální chování na internátech, ve vězení nebo v armádě, kde se vyskytují pouze osoby stejného pohlaví. Naproti tomu homosexuální prožívání zahrnuje niterná přání a fantazie člověka výrazně neovlivněné vnějšími podněty.

---

¹ Mylně bývá pojem *homosexualita* vykládána jako záležitost čistě fyzická bez ohledu na etymologický původ slova. (*sexus* = rozdělení na mužské nebo ženské pohlaví). Je tedy nutno zdůraznit, že se nejedná o pouhou preferenci při uspokojování sexuálního pudu.

„Shoda mezi sexuálním chováním, sexuální orientací a sexuální identifikací umožňuje v psychologickém slova smyslu dobrou kvalitu života“ (Šulová a kol., 2011, s. 199)

Podle Weisse (Šulová a kol., 2011) se tradičně uvádí 4% výskyt homosexuálů v naší populaci. Jedná se o číslo stanovené z rozhovorů s několika tisíci osobami. Rozhovory s těmito osobami vedl ve 40. letech 20. století Američan Alfred Kinsey. Průzkumy sexuálního chování v České republice tak vysoké číslo neprokázaly, potvrdilo se pouze, že přiznané homosexuální zkušenosti mnohonásobně převyšují přiznanou homosexuální orientaci.

O etiologii homosexuality se stále vedou diskuze a dosud se jí nepodařilo s jistotou objasnit. Existuje několik teorií vymezujících se k jejímu vzniku. V úvahu lze brát *genetickou podmíněnost* homosexuality, vzhledem k odlišnostem na chromozomech některých homosexuálů. Další teorií byla *hormonální podmíněnost* vzniku homosexuality s předpokladem, že gayové mají nižší hladinu testosteronu a lesby nižší hladinu estrogenu, což nebylo prokázáno. Dále je zmiňována teorie vzniku homosexuality *v prenatálním období* jako tzv. *prenatální mateřský syndrom* související s prožitým prenatálním stresem matek homosexuálů, teorie byla ale kritizována pro metodické nedostatky. Žádná z teorií vzniku homosexuality zatím není potvrzená. „Všechny dosavadní poznatky svědčí o tom, že sexuální orientace je záležitostí vrozenou, homosexuálnímu zaměření se nelze ‚naučit‘ a nelze ho ani ‚vyléčit‘. Je prostě jednou z variací lidské sexuality.“ (Šulová a kol., 2011, s. 203)

Sokolová (2009) se ve své studii týkající se gay otcovství vyjadřuje k postojům veřejnosti k homosexualitě. Respondenti se necítí společností diskriminováni kvůli své sexuální orientaci, vnímají ale tzv. „podmínečnou toleranci“, tedy toleranci k minoritní sexuální orientaci do chvíle, kdy by partneři stejného pohlaví chtěli vychovávat dítě. To potvrzují i jiné výzkumy postojů veřejnosti k homosexualitě.

2. Institucionalizace partnerských vztahů

2.1 Manželství

Institutu manželství je věnován Zákon č. 89/2012 Sb., část druhá, Hlava I občanského zákoníku. Manželství je trvalý svazek muže a ženy, lze jej uzavřít občanským nebo církevním sňatkem. Sňatku jsou přítomni dva svědci.

Manželství mohou uzavřít osoby zletilé a zcela svéprávné. Jsou-li k tomu vážné důvody, může soud povolit uzavření sňatku osobám starším 16 let. Manželství nemůže uzavřít osoba, která již dříve manželství uzavřela ani osoba, která uzavřela registrované partnerství. Manželství nelze uzavřít s předkem, potomkem ani sourozencem. Manželství nemůže vzniknout mezi poručníkem a poručencem ani mezi pěstounem a jemu svěřeným dítětem.

Režim oddělených jmění v manželství umožňuje manželům nakládat každému s vlastním jměním. Obecně platí v manželství, že je jmění manželů společné.

Manželství je možné ukončit rozvodem (rozhodnutím soudu, který posuzuje, zda je manželství skutečně nefunkční), dále manželství končí smrtí jednoho z manželů nebo prohlášením za mrtvého.

2.2 Registrované partnerství

Partnerství homosexuálních párů nemělo před rokem 2006 možnost právního uznání. „Dne 1. července 2006 nabyl účinnosti zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.“ (Kovářová, 2006, s. 7)

„Předpokládaný zákon je určen osobám, které si formu soužití s osobou opačného pohlaví nemohou nebo nechtějí zvolit s ohledem na své osobní dispozice a charakteristiky. Jeho přijetí tedy nemůže nijak „ohrozit“ sňatečnost ani reálný život obyvatelstva. (...) Uzavření registrovaného partnerství je projevem úcty k hodnotám obvykle spojovaným s rodinným společenstvím (vzájemná láska, úcta, péče a podpora) a touhy po jejich naplnění v životě jednotlivce, nikoliv ohrožením těchto hodnot.“ (Hrušáková, s. 518)

Zákon se vymezuje k předpokládanému dosahu na oblast hospodářskou a sociální. Upozorňuje na příznivý dopad na vztahy v širší rodině partnerů. Zákon přináší uznání a zrovnoprávnění homosexuálních vztahů.

Registrované partnerství vzniká prohlášením před matrikářem a zápisem do knihy registrovaného partnerství. Narozdíl od manželství nemusí být při uzavření partnerství přítomni svědci a je nutné uzavřít jej v kraji, do něhož osoba právně přísluší, dále pak nemohou do partnerství vstoupit osoby mladší 18 let. Do partnerství mohou vstoupit pouze osoby s plnou způsobilostí k právním úkonům a osoby, které nejsou vázány předchozím, dosud trvajícím, vstupem do manželství nebo partnerství.

Zákon podrobně nevymezuje práva a povinnosti partnerů. „Partneři mají v partnerství stejné povinnosti a stejná práva.“ (Kovářová, 2006, s. 9). Stejně jako u manželství platí v registrovaném partnerství vyživovací povinnost k partnerovi.²

Partnerství zaniká dnem smrti jednoho z partnerů nebo dnem prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého. Stejně jako manželství může být registrované partnerství zrušeno rozhodnutím soudu.

Cesta ke schválení zákona o registrovaném partnerství

V této kapitole práce představí jednotlivé poslanecké návrhy a vládní návrh od roku 1997 do schválení zákona. Podrobně se jim věnuje publikace *Od žaláře k oltáři* (Seidl, 2012). „Od roku 1997 do roku 2006 projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky pět návrhů na zakotvení institutu registrovaného partnerství osob téhož pohlaví do českého právního řádu.“ (Seidl, 2012, s. 429)

Poslanecký návrh – 1997

První návrh zákona se začal připravovat v roce 1996. Poslanecký návrh vytvořili poslanci Zuzka Rujbrová (KSČM), Jaroslav Zvěřina (ODS) a Jana Gavlasová (ČSSD). Návrh zákona umožňoval dvěma zletilým osobám stejného pohlaví, z nichž je alespoň jeden české státní příslušnosti a má v ČR trvalý pobyt, uzavřít partnerství s obdobnými právními následky jako manželství. Zákon byl zamítnut hned v prvním čtení. Poslanci argumentovali tím, že zákon

---

² § 11 zákona o registrovaném partnerství vymezuje vyživovací povinnost i pro bývalého partnera, který se nepodílel na rozpadu partnerství. Výživné může být soudem přiznáno až po dobu tří let od zániku partnerství.

odporuje zákonu přírody, někteří poslanci vyjádřili obavy o děti, které by mohly v registrovaném partnerství vyrůstat. Poslanci, kteří hlasovali pro návrh zákona, argumentovali nutností tolerovat menšinu.

Poslanecký návrh – 1999

Druhý návrh zákona se od prvního významně nelišil. Vyloučil možnost osvojit si v partnerství dítě, případně vychovávat dítě v pěstounské péči. Oba partneři musí mít trvalý pobyt v ČR a alespoň jeden z nich je občanem České republiky. Tato úprava zákona se již dostala do druhého čtení, opět ale byla zamítnuta. Poslanci začali projednávat možnost, že by bylo soužití druh-družka rozšířeno i na páry stejného pohlaví. Začíná se jednat o dědických právech partnerů.

Vládní návrh – 2001

Po dvou zamítnutých návrzích zákona se ujala dalšího návrhu vláda Miloše Zemana. Změnily se podmínky vzniku manželství, nevzniká smlouvou, ale prohlášením partnerů. Není již nutné, aby měli oba partneři trvalý pobyt v ČR, dostačuje trvalý pobyt či české státní občanství jednoho z partnerů. Partneři mají společné jmění stejně jako v manželství. Vstupem do registrovaného partnerství zaniká právo na pěstounskou péči nebo osvojení dítěte, s výjimkou, kdy vznikly takovéto vztahy ještě před uzavřením registrovaného partnerství nebo pokud má jeden z partnerů vlastní dítě. Partnerství zaniká pouze rozhodnutím soudu, ne smlouvou jako u předchozích návrhů. Návrh zákona byl vrácen k dopracování, tedy zamítnut vzhledem ke končícímu volebnímu období.

Poslanecký návrh – 2004

Návrh zákona z roku 2004 se vrací k podmínce, že musí být jeden z partnerů občanem České republiky. Partneři spolu nemohou adoptovat dítě, ale uzavření registrovaného partnerství narozdíl od předchozího návrhu nebrání tomu, aby se stal jeden z nich poručníkem nebo pěstounem. „Partneři se mohou vzájemně zastupovat v běžných záležitostech (§10), mají vzájemnou vyživovací povinnost, nikoliv však společné jmění partnerů.“ (Seidl, 2012, s. 443) Zákonu chyběl ve třetím čtení 11. února 2005 ke schválení nadpoloviční většinou přítomných poslanců pouze jeden hlas.

Poslanecký návrh - 2005

Poslední návrh prošel pouze dvěma úpravami. Prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství se činí před matrikářem (ne starostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce) a partnerství zaniká rozhodnutím soudu (ne pouze dohodou partnerů). Návrh byl schválen ve třetím čtení dne 16. prosince 2005.

Poté byl zákon dne 26. ledna 2006 přijat senátem.

Prezidentovo veto – 2006

Prezident Václav Klaus dne 16. února 2006 vetoval. Prezident obhajuje své veto na mimořádné konferenci k zákonu o registrovaném partnerství a zákon vrací k projednání společně s rozsáhlým dopisem předsedovi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Lubomíru Zaorálkovi. Zákon považuje za příliš zásadní na to, aby k jeho schválení stačilo 86 hlasů, a požaduje nadpoloviční většinu všech poslanců, které může dosáhnout pouze vetováním zákona. Prezidentovo veto bylo přehlasováno nadpoloviční většinou všech poslanců, a to přesně 101 hlasujícími „pro“.

„Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, byl vyhlášen ve Sbírce zákonů 3. dubna 2006 a nabyl účinnosti dne 1. července 2006.“ (Seidl, 2012, s. 450)

Následující tabulka shrnuje hlasování poslanců u jednotlivých návrhů zákona.

Tabulka 1:

Zákon o registrovaném partnerství: Hlasování poslanců			
	pro	proti	přítomných
1997	57	83	161
1999	69	91	175
2001	60	85	166
2004	82	65	165
2005	86	54	147

Zdroj: Seidl (2012)

2.3 Manželství vs. registrované partnerství

Přestože je možnost uzavření registrovaného partnerství velkým krokem kupředu, manželství a registrované partnerství rozhodně nejsou instituce rovnocenné, jak si mnozí myslí.

Manželství i registrovaného partnerství přinášejí:

- vyživovací povinnost
- právo dědit
- právo na informace u lékaře týkající se zdravotního stavu partnera
- možnost zastupovat se v některých záležitostech.

Rozdíly jsou následovné:

- u registrovaného partnerství nelze získat soudní výjimku na uzavření dříve než v 18 letech a je nutné, aby byl alespoň jeden z partnerů občanem ČR
- z právního hlediska nemají partneři společné jmění ani nevzniká automaticky společný nájem bytu.

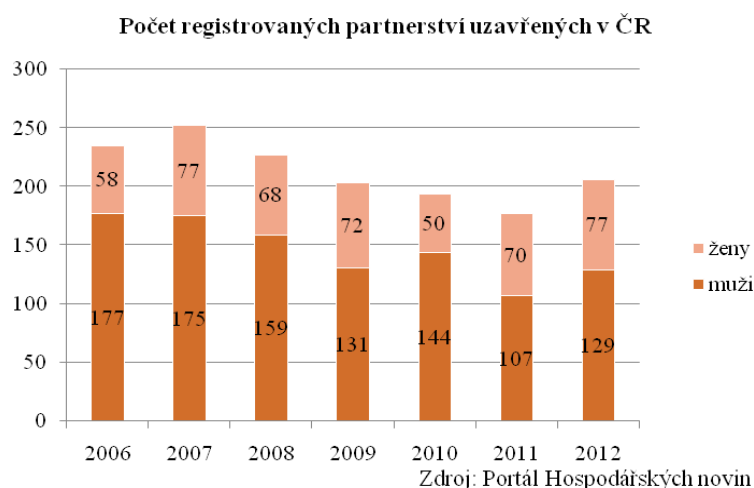
Z mého pohledu instituci registrovaného partnerství znevažují výrazně volnější podmínky k ukončení partnerství, což je zřejmě způsobeno tím, že stát neuznává v tomto svazku výchovu dítěte, a nehájí tak jeho zájmy. Děti vychovávané lesbickými matkami nebo gay otci jsou tak znevýhodněny ve srovnání s dětmi z rodiny heterosexuální. V případě úmrtí biologického rodiče nastávají značné komplikace. V případě úmrtí „nebiologického“ rodiče nejsou děti státem finančně podporovány, přestože rodina přichází o jednoho z živitelů srovnatelně s rodinou, v níž dítě vychovávají heterosexuální partneři.

Registrovaní partneři nemají možnost společně adoptovat dítě. Pokud spolu registrovaní partneři vychovávají dítě, má rodičovská práva pouze biologický rodič.

Registrované partnerství

Do konce roku 2012 uzavřelo registrované partnerství v České republice 1494 párů (1022 gay párů a 472 lesbických). Graf uvádí počty uzavřených registrovaných partnerství od roku 2006 do roku 2012. Vyplývá z něj, že registrovaná partnerství uzavírá výrazně větší množství mužů než žen, ze statistik vyplývá i vyšší počet mužů, kteří v dotaznících přiznávají, že žijí ve společné domácnosti s partnerem mužem. Hodnoty v jednotlivých letech se významně neliší.

Graf 1:

Sňatečnost

Z informací Českého statistického úřadu vyplývá výrazný pokles sňatečnosti v posledních cca 20 letech, z čehož lze usoudit, že instituce manželství obecně ztrácí na významu.

Rozvodovost manželství

Už od 70. let minulého století pozorujeme v České republice vysokou rozvodovost. V některých letech mírně klesala, přesto se stabilně drží velmi vysoko, což je vzhledem k výrazně se snižující sňatečnosti varující informace. V posledních 15 letech se rozvádí přibližně polovina manželství.

Rozvodovost registrovaných partnerství

Rozvodovost registrovaných partnerství se pohybuje kolem 10 %. Je tedy výrazně nižší než u manželství. Paradoxem je, že rozvod manželství má z právního hlediska přísnější podmínky, a přesto k rozvodům manželství dochází výrazně častěji.

Shrnutí

Nízké procento rozvodovosti u homosexuálních párů lze dle mého soudu přisuzovat tomu, že se v případě registrovaného partnerství jedná o novou instituci, a je tak pravděpodobné, že registrované partnerství uzavírají partneři, kteří jsou si skutečně jisti svým vztahem.

Vzhledem k počtům sňatků ve srovnání s počty registrovaných partnerství nelze procenta rozvodovosti důsledně srovnávat, přesto jim lze přikládat jistý význam. Manželství se nejčastěji rozvádějí do 3-5 let, statistiky uvádějící 10% rozvodovost u homosexuálních párů jsou z roku 2012, tedy 6 let poté, co vstoupil v platnost zákon o registrovaném partnerství.

3. Rodina a rodičovství

3.1 Rodina a její fungování

Jandourek (2001, s. 206) rodinu vymezuje jako formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnujícím přinejmenším rodiče a děti. Zmiňuje, že mnohé funkce rodina od počátku novověku předává státním institucím, z čehož pramení současná krize rodiny projevující se např. vysokou rozvodovostí.

Rodinu můžeme dělit na orientační (primární) a prokreační (sekundární), přičemž za primární považujeme rodinu, ve které člověk vyrůstá, za sekundární tu, kterou zakládá v dospělosti. Dále můžeme vymezit rodinu neúplnou, tedy takovou, v níž dojde rozchodem nebo smrtí k absenci jednoho nebo obou rodičů a rodinu nevlastní, kde žijí děti z předchozího vztahu se jedním ze svých rodičů a jeho novým partnerem. (Jandourek, 2001, s. 207)

Kraus (2015) vymezuje 5 základních funkcí rodiny:

- biologicko-reprodukční
- sociálně ekonomickou – demografická dynamika je jedním základních předpokladů ekonomického růstu
- ochrannou – rodina se významně podílí na zabezpečení životních potřeb
- socializačně výchovnou – rodina je základním prvkem v procesu socializace
- emocionální – rodina je nepostradatelná ve vytvoření zázemí a citové stability

Normalita rodiny je pak pojem, kterému se věnuje Irena Sobotková (2001, s. 39) a uvádí 4 přístupy k normalitě podle Fromy Walshové.

- normalita jako zdraví a absence patologie – jedná se o rodinu, v níž žádný z členů nejeví známky psychopatologie

- normalita jako ideál – ideální je v tomto přístupu rodina, která úspěšně plní hodnoty jako je věrnost, tolerance, naplňování potřeb druhých a věnuje se plnění úkolů jako je výchova dětí
- normalita jako průměr - normální je v tomto přístupu rodina, která se nijak neliší od statistické většiny
- normalita jako transakční proces – základním procesem normální rodiny je integrace, udržování a vývoj rodinného systému

Název bakalářské práce vyžaduje objasnění pojmu *tradiční* rodina a zdůvodnění opatření tohoto přívlastku uvozovkami.

Tradiční rodinou je zde myšlena rodina, v níž jsou děti vychovávány sezdanými rodiči – jednou matkou a jedním otcem, v rodině, která funguje a není ukončena rozvodem rodičů. Dítě se tak nemusí vyrovnávat s rozvodem, odloučením od jednoho z rodičů, ani případným novým partnerem/novou partnerkou, kteří jim po rozvodu mohou vstoupit do života.

„Tradiční“ rodina, jak je použito v názvu práce, je synonymem k zavádějícímu označení normální, jak bylo vysvětleno výše, nelze jednoduše definovat, co je a není normální. Zajímavým zjištěním v dotazníkovém šetření bylo, že L/G rodiny používají pro takové „normální“ rodiny označení *klasické*.

Pojem klasická rodina lze nalézt i u Krause (2015, s. 17), který definuje alternativní formy rodinného soužití podle Kučírka. Jedná se o:

- volné soužití (kohabitaci)
- vícenásobné vztahy
- rodiny odloučené v rozvodovém řízení
- rodiny s jedním rodičem
- binukleární rodiny (druhý rodič je zainteresovaný v péči o dítě, ale žije v jiné domácnosti)
- opakovaná manželství

- nevlastní rodiny (dítě z předcházejícího vztahu)
- homosexuální lesbické rodiny

Lašek (2014) využitím definic sociologů a psychologů vymezuje rodinu jako institucionální zajištění lidské existence. Přítomnost dětí uvádí pro rodinu jako charakteristickou. V odkazu na Pierra Bourdieu zmiňuje, že „přetrvává tendence nadále přemýšlet o ‚rodině‘ jako o páru dvou dospělých, které žijí ve společné domácnosti v heterosexuálním vztahu a starají se o děti.“ (Lašek 2014, s. 7)

Pro tradiční rodinu je dle Laška (2014) typická flexibilita a prostupnost hranic, nemusí do ní nutně spadat pouze osoby příbuzné. Konstatuje, že vzhledem k prevalenci neúplných rodin, jsou již tyto rodiny také vnímány jako „tradiční“, kdežto náhradní rodiny, rodiny s vyživovanými osobami, rodiny s páry stejného pohlaví nebo s dospělými dětmi definici „tradiční“ rodiny ve vnímání společnosti nespĺňují. „Tradiční chápání rodiny je tedy neustále konfrontováno se zkušenostmi a očekáváními mnoha lidí bez ohledu na jejich rodinnou situaci. Existuje nesoulad mezi každodenními zkušenostmi a normativním rámcem, dnešní situace je poznamenána rychlou sociální změnou, která přináší explicitní uznání rodinné rozmanitosti.“ (Lašek, 2014, s. 8)

Rodinu, jak ji známe v současnosti, můžeme nazvat rodinou moderní. Genderové otázky a rodině v současnosti se věnuje ve své knize *Riziková společnost* (2004) Ulrich Beck. Autor se zamýšlí nad stíráním rozdílů v postavení muže a ženy, zrovnoprávnění a obdobnému přístupu ke vzdělání. Soudobá společnost přináší osvobození se od typicky ženských a typicky mužských rolí, pokouší se osvobodit od genderových stereotypů. Přestože mají muži a ženy stejné šance k přístupu ke vzdělání, zůstává pravidlem, že po opuštění univerzity je nerovná možnost uplatnění pro muže a ženy. Stejně kvalifikované ženy získávají horší pracovní místa a nižší platy, dokonce nižší platy za obdobné pozice.

Beck upozorňuje na rozpor mezi výdělečnou a domácí prací, domácí práci pak označuje jako „neviditelnou“ – a hlavně neohodnocenou. Přesto společnost, která předpokládá budoucí generace, nemůže popřít roli mateřství, a kolísá tak mezi emancipací žen a připoutáním se k tradičním „starým“ rolím – konkrétně k roli ženy – matky. Beck popisuje rozpad rodičovství v mateřství a otcovství a dokládá jej na příkladu dětí žijících pouze s jedním z rodičů. Podle mě ale opomíjí sloučení mateřství

a otcovství v rodičovství v případě soužití obou rodičů, kdy současná společnost a její pokrok v podstatě stírají rozdíl mezi otcovstvím a mateřstvím a umožňují ženě vrátit se do práce ihned po porodu. Faktem ale zůstává, že přetrvává model, kdy muž rodinu živí a žena pečuje o děti. Současný trend dvoukariérových manželství ale úzce souvisí s narůstající nezaměstnaností, která pramení z požadavku zaměstnat muže i ženy oproti zaměstnávání pouze mužské části populace v dobách minulých. Opět zde nacházíme souvislost s trendem rozvodovosti. Nebude-li žena pracovat, ocitá se po rozvodu v dvojnásobně nevýhodné pozici, dojde tedy k modelu, kdy žena zůstane s dětmi a bez finančních prostředků, naopak pracující muž se stálým příjmem a bez dětí.

Společnost ženám stále více dává na výběr mezi tradiční rodinou a mobilitou na trhu práce. Spěje tedy naše společnost k oddělení samostatně žijících pracovně velmi dobře uplatněných osob, které se vzdají rodinného života a tradičních nukleárních rodin, v nichž ovšem nelze plně oddělit mužský a ženský princip? Beck uvádí, že hrozí, že „manželství a rodinu nedrží pohromadě ani tak materiální základ a láska, jako spíše strach před osamělostí. To, co hrozí a vzbuzuje obavy za hranicemi manželství a rodiny – osamělost -, je možná při všech krizích a konfliktech nejstabilnějším základem manželství.“ (2004, s. 187)

Soudobé společnosti nelze upřít zásluhu v možnosti plánovaného rodičovství, která částečně stírá rozdíly mezi feminitou a maskulinitou. „Manželství je možné oddělit od sexuality a sexualitu opět od rodičovství, rodičovství se dá znásobit rozvodem, a to vše lze vydělit společným nebo odděleným životem a umocnit několika možnými bydlišti a vždy existující možností revidovat svá rozhodnutí.“ (Beck, 2004, s. 189)

3.2 Rodičovství

Přechod k rodičovství pokládá Možný (1999, s. 126-132) za nejvýznamnější přechod v rodinném cyklu a přikládá mu podle Alice Rossiové 4 aspekty. Dochází k němu pod *silným kulturním tlakem*, historicky byl sociální status ženy úzce spojen se statusem matky. Avšak může se stát, že je dítě počato neplánovaně, a tak se jedná o *mimovolný* přechod, který je však v současné době výrazně snížen rozvojem antikoncepčních metod. Třetím aspektem je *nevratnost* rozhodnutí a čtvrtým aspektem je *zlomovost* tohoto rozhodnutí. „Narození dítěte není pozvolný přechod – dítě, které dosud nebylo, tu jednoho dne je.“ (Možný, 1999, s. 131)

„Můžeme říci, že *rodičovství* přináší jakousi vzájemnost, sdílení a naplňování významných životních potřeb dětí a rodičů. Není sporu o tom, že reprodukce je klíčovým životním procesem. Děti rodičům přinášejí pocit jejich vlastní společenské hodnoty a užitečnosti, dávají jim pocit bezvýhradné a bezpodmíněné lásky někoho na nich plně závislého, přináší jim do jejich života nová hlediska, nové výhledy a umožňuje jim překročit jejich osobní čas.“ (Šulová, Morgensternová, 2001, s. 63)

Šulová (2011, s. 63) zdůrazňuje v raném vývoji potřebu vazby mezi dítětem a primární pečující osobou (jíž podle autorky bývá nejčastěji matka). Zmíněnou vazbu označuje psychologie pojmem *attachment* a přikládá jí markantní vliv na socioemocionální vztahy, kognitivní vývoj i psychosomatické projevy. Potřebou vazby mezi dítětem a pečující osobou akcentuje i Matějček, přikládá mnohem větší význam tzv. psychologickému rodičovství (tedy stavu, kdy je dítě rodiči vnitřně citově přijato) ve srovnání s pouze biologickým rodičovstvím, což podkládá výsledky výzkumů, ve kterých adoptivní rodiče obstáli jako plnohodnotní rodiče. Narozdíl od Šulové, která vnímá jako nejčastější primární pečující osobu matku, Matějček upozorňuje na pokusy s otci nebo studenty medicíny, z nichž vyplynulo, že „muži jsou vůči malému dítěti vybaveni týmiž mechanismy jako ženy. Staví se k dítěti stejným způsobem, dotýkají se ho stejným způsobem, dívají se na ně ze stejné vzdálenosti, mluví na ně vyšším hlasem atd.“ (Matějček, 2007, s. 13)

Šulová (2011) vytyčuje klíčové potřeby dítěte pro psychický rozvoj, v nichž se v podstatě shoduje s Matějčkovými názory na to, „co dítě nejvíc potřebuje“.

Potřeby lze tedy rozdělit na:

- potřebu stimulace – dítě potřebuje dostatek podnětů pro rozvoj centrální nervové soustavy, mělo by být stimulováno k aktivitě
- potřebu smysluplného světa – pro dítě je velmi důležité objasňovat všechny neznámé spojené s otázkou „Proč?“ „Jak?“
- potřebu životní jistoty – životní jistota souvisí se stabilním prostředím
- potřebu pozitivní identity (vědomí vlastního já) a vlastní společenské hodnoty – jedná se o předpoklad pro budování zdravého sebevědomí

- potřebu otevřené budoucnosti (životní perspektivy) – velmi důležité je někam směřovat, na něco se těšit – vnímat minulost, současnost a budoucnost, mít tedy představu o kontinuitě života
- potřebu mít oba rodiče – Šulová role rodičů dělí na roli matky, tedy takovou, která vyvolává pocit bezpečí, poskytuje empatii, lásku, důvěru v sebe a roli otce, tedy takovou, která poskytuje tvořivost, experimentování nebo pomoc při zvládnutí konfliktních situací – vzhledem k tématu práce je nutné podotknout, že zmíněné se nutně nemusí vázat pouze k ženě nebo pouze k muži

Naplnění jmenovaných potřeb dítěte řadíme mezi rodičovské kompetence.

Pokud popsané potřeby dítěte nejsou splněny, může být dítě ohroženo psychickou deprivací, která se, jak upozorňuje Šulová v odkazu na Matějčka, neobjevuje pouze u nechtěných dětí a v na první pohled nefungujících rodinách. „Týká se nejen relativně malého počtu dětí v ústavech, ale nepoměrně většího počtu dětí, které jsou navenek většinou nenápadné. Z. Matějček přirovnává celý problém psychické subdeprivace k plovoucímu ledovci. Nad hladinou vyčnívá jen vážnější sociální patologie (...). Pod hladinou je však skryto mnohem širší, mohutnější zázemí.“ (Šulová a kol., 2011, s. 68)

3.3 Rodinná resilience

Hurníková (2012, s. 24) používá k definici pojmu resilience Psychologický slovník od Hartla a Hartlové, kde je heslo vysvětleno jako nezdolnost, houževnatost, souhrn činitelů, které člověku pomáhají přežít v nepříznivých podmínkách a dále uvádí, že rodinná resilience je schopnost rodiny udržet si zažité vzorce chování i v případě konfrontace s novou, nečekanou a zátěžovou situací a z takové situace se zotavit.

„Mezi významné charakteristiky resilience rodin bychom mohli zařadit pozitivní emoční vztahy, soudržnost, flexibilitu a spolupráci všech členů, vzájemný respekt, srozumitelnou a otevřenou komunikaci v rodině, dále potom schopnost, dovednost i ochotu řešit a překonávat konflikty a zátěžové situace.“ (Hurníková, 2012, s. 27) Autorka dále uvádí negativní vlivy, mezi něž řadí nezaměstnanost, špatné finanční nebo bytové podmínky aj.

4. Homoparentalita

„Tolerance okolí k homosexuálnímu páru často rázem opadne tehdy, když se ho týká rodičovství. U veřejnosti se pak vynořují pocity pobouření, rozhořčení a nepochopení.“ (Sobotková, 2001, s. 149)

Za označením homoparentalita se skrývá jev, který, jak dokazuje tato bakalářská práce, existuje v praxi, nikoli v zákoně. Jedná se o rodičovství homosexuálních partnerů.

„Pro pojmenování rodin gayů nebo lesbických žen a jejich dětí existuje několik termínů – homosexuální rodiny, gay-lesbické (G/L) či stejnopohlavní rodiny. Významným argumentem proti používání výše zmíněných termínů je fakt, že všechny pojmenovávají rodinu na základě sexuální orientace rodiče, bez ohledu na sexuální orientaci dětí, které jsou rovněž součástí rodiny.“ (Šulová a kol., 2011, s. 204)

Sobotková (2001, s. 164) doplňuje, že „ne všichni souhlasí s termínem ‚homosexuální rodiče‘, v podstatě jde o matku s partnerkou či otce s partnerem“. S tímto tvrzením se tato práce neztotožňuje, pokud se nejedná o děti z předchozího heterosexuálního vztahu, které nyní vychovává jeden z biologických rodičů ve vztahu homosexuálním, oba z páru jsou v kontextu mé bakalářské práce považováni za rodiče. Sobotková (2001, s. 155) také dle mého soudu velmi nepřesně zmiňuje zkušenosti profesionálů s homosexuálními rodiči, kdy jeden z nich podstoupil změnu pohlaví, aby na první pohled působili jako „normální“, tedy heterosexuální rodina, a měli by tak právo na pěstounství nebo adopci. Homosexuálové se nedostávají do konfliktu se svou pohlavní identitou, dochází zde zřejmě k záměně pojmů *homosexualita* a *transsexualita*³.

Zatímco v České republice nejsou rodiny homosexuálních partnerů legislativně ošetřeny, existují země, v nichž je svazek homosexuálních partnerů roven heterosexuálnímu manželství a shodují se pak i rodičovská práva homosexuálních

---

³ „Transsexualita je podle oficiálně platné Mezinárodní klasifikace nemocí (ICD 10) vedena pod diagnózou F 64.0 a je definována jako stav jedince, který si přeje žít a být akceptován jako příslušník opačného pohlaví. Obvyklý je zde pocit s nespokojenosti s vlastním anatomickým pohlavím nebo pocit jeho nevhodnosti a přání hormonálního léčení a chirurgického zásahu, aby jeho/její tělo odpovídalo (pokud možno) preferovanému pohlaví.“ (Šulová a kol., 2011, s. 73)

a heterosexuálních párů. Příkladem těchto zemí jsou Nizozemí, Belgie, Norsko, Švédsko, z mimoevropských např. JAR. (Šulová a kol., 2011, s. 204)

Rodiny homosexuálních partnerů podporuje v České republice zapsaný spolek PROUD. Název je zkratkou Platformy pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu. Na webových stránkách www.stejnarodina.cz jsou shromážděny informace o projektu *Stejná rodina*, jehož mottem je *Různé rodiny, stejná práva*.

Cílem spolku je ukázat veřejnosti existenci stovek homosexuálních rodin a podpořit novelu zákona o registrovaném partnerství, která by umožňovala adopci dítěte nebiologickým rodičem.

Spolek získal podporu od řady politiků a známých osobností, jsou mezi nimi například Helena Třeštíková, Marta Kubišová, Kateřina Valachová nebo Jiří Dienstbier.

4.1 Legislativní aspekty homoparentality

Velmi výstižně charakterizuje legislativní stránku homoparentality Eva Polášková (2009, s. 35-39).

Základním zákonem týkajícím se homosexuálních párů je již zmiňovaný zákon o registrovaném partnerství (č. 115/2006 Sb.). „Schválení zákona v jeho současné platné podobě je však g/l komunitou vnímáno rozporuplně a spíše jako symbolický krok než jako právní úprava, která by stejnopohlavním párům garantovala plnohodnotná partnerská práva.“ (Polášková, 2009, s. 36)

Vstup do registrovaného partnerství partnerům upírá možnost adoptovat dítě, pokud by do registrovaného partnerství nevstoupili, pak možnost adopce jako svobodní jednotlivci mají, což přispívá k vnímání zákona jako diskriminačního.

Vláda dosud nezaujala stanovisko k návrhu novely zákona o registrovaném partnerství, který by gay a lesbickým párům umožňoval adopci dítěte nebiologickým (sociálním) rodičem. Zákon paradoxně nebiologickému rodiči ukládá povinnost podílet se na východě dítěte žijícího ve společné domácnosti, práva na dítě ovšem plně upírá.

Nemožnost zmíněné adopce do největšího rizika staví právě dítě, které v rodině vyrůstá (Polášková, 2009, s. 37):

- v případě úmrtí biologického rodiče hrozí riziko odebrání dítěte sociálnímu rodiči, pro dítě se jedná o dvojnásobné citové strádání a nejistotu
- v případě rozchodu partnerů nejsou v potaz brána práva sociálního rodiče
- v případě úmrtí sociálního rodiče nemá dítě dědické právo.

Zákon o péči o zdraví lidu (č. 20/1966 Sb.) ženám bez mužského partnera neumožňuje IVF nebo inseminaci (což se samozřejmě týká i heterosexuálních žen). V praxi se jedná o vyplnění dotazníku, kde muž svým podpisem stvrzuje, že se zákrokem souhlasí. Podepsání souhlasu neukládá povinnost uvádět muže do rodného listu dítěte. Muž nemusí být se ženou v manželském svazku, dokonce může být v manželském svazku s jinou ženou.

4.2 Psychologické aspekty homoparentality

Psychologickým aspektům homoparentality se věnuje ve své monografii *Psychologie rodiny* Irena Sobotková (2001).

Jako první z psychologických aspektů homoparentality lze jmenovat samotný průběh *coming outu* (tedy vyslovení své homosexuality) a přijetí jiné než většinové sexuální orientace původní rodinou. „Žádní rodiče nepředpokládají, že by jejich dítě mohlo být homosexuální, proto na začátku stojí přinejmenším překvapení či zklamání. Jednotliví rodiče se liší tím, jak dlouho jim trvá cesta směrem k přijetí skutečnosti.“ (Sobotková, 2001, s. 152). Sobotková shrnuje faktory, na kterých závisí reakce rodičů vymezené na základě výzkumu Katherine Allenové. Na prvním místě lze jistě jmenovat kvalitu vztahu rodič-dítě, dále pak stálost homosexuální identity dítěte nebo předchozí zkušenost s člověkem s homosexuální orientací v okolí nebo přítomnost dalšího dítěte nebo dětí v rodině. Sobotková pak velkou pozornost věnuje *nepřijetí odlišné sexuální orientace* rodiči (původní rodinou) nebo *zatajování homosexuálního vztahu* před původní rodinou. Za neaktuální lze dle mého názoru považovat *zkušenost s předchozím heterosexuálním manželstvím*, vychovávání dětí v takovém manželství a skrývání sexuální orientace v případě rozvodu. Jak bude zmíněno později, Polášková (2009) uvádí, že jsou děti svěřovány i do péče homosexuálních rodičů.

Sobotková (2001) výklad rodin homosexuálních partnerů nepodloženě zakládá na nepřijetí takového svazku původní rodinou nebo utajování vztahu, z čehož vyvozuje riziko *neexistence mužského nebo ženského vzoru pro dítě*. Zavádějící je tedy autorčino tvrzení, že „v homosexuálních vztazích je, jak jsme uvedli několikrát, častá a obvyklá tendence skrývat vztah, proto existuje daleko větší izolovanost od ostatních rodin (heterosexuálních).“ s. 115) Lze si jen těžko představit, jak by v praxi fungovalo utajování vztahu, v němž dítě vyrůstá s rodiči stejného pohlaví a prarodiče o existenci takového svazku netuší. Dále Sobotková popírá tvrzení Championové (1995), že *kvalita vztahu rodičů* je důležitější než fakt, zda se jedná o hetero- nebo homosexuální vztah.

Záleží na sexuální orientaci rodičů?

Studii týkající se adoptovaných dětí v homosexuálních a heterosexuálních rodinách předkládá kolektiv autorů Rachel H. Farr, Stephen L. Forssell a Charlotte J. Patterson v časopise *Psychology Press* (2010) v článku s podtitulem *Záleží na sexuální orientaci rodičů?*⁴ Před samotným výzkumem jsou shrnuty vybrané dosavadní poznatky vývojové psychologie a výzkumů homoparentality. Děti od jednoho roku začínají dělat rozdíly ve volbě hraček v závislosti na svém pohlaví. U chlapců můžeme jmenovat preferenci hraček, jako jsou auta, vláčky, meče a jiné napodobeniny zbraní, holčičky pak častěji volí panenky a hračky napodobující domácí spotřebiče, nádobí apod. Již předškolní děti vnímají genderové rozdíly mezi mužem a ženou a stávají se jistými ve svém genderovém chování. Článek (2010, s. 165) upozorňuje i na psychologické teorie, které přikládají vliv rodičovství na genderový vývoj dětí, zatímco jiné výzkumy se zaměřují na vliv prenatálních hormonů. Naproti tomu sociologické teorie přikládají vliv na genderový vývoj dětí společenským interakcím – zkušenostem a komplexním myšlenkovým procesům, které jsou ve vývoji genderu nadřazené vlivu rodičů.

Kolektiv autorů v článku (2010, s. 165) odkazuje na četné dosavadní studie, které přinášejí závěry, že děti vychovávané homosexuálními a heterosexuálními rodiči dosahují podobných výsledků z psychologického hlediska. Ani z pohledu rizikového a problémového chování nebyly shledány markantní rozdíly mezi dětmi homo- a heterosexuálních rodičů. Stejně tak výchovné strategii, přístupy k situacím spojených s rodičovstvím a pohled na rodičovský stres jsou obdobné u homosexuálních

---

⁴ Parenting and Child Development in Adoptive Families: Does Parental Sexual Orientation Matter?

a heterosexuálních rodičů, z čehož by vyplývalo, že sexuální orientace nehraje roli (nebo hraje pouze zanedbatelnou roli) ve vývoji rodičovských kompetencí a v přístupu k rodičovství jako celku. Autoři ovšem předkládají i kritiku dosavadních výzkumů, zmiňují převahu lesbických rodin nad gay rodinami a to, že výzkumy vycházejí především z dat, která o sobě rodiny poskytují, chybí pohled „zvenčí“ a srovnání s obdobnými skupinami z heterosexuálního prostředí. Pokud mluvíme o výzkumech týkajících se adoptovaných dětí, nevěnují se dostatečně dětem, které v rodině vyrůstaly od útlého věku, nelze tedy hodnotit, jestli rodina na jejich genderový vývoj signifikantně zapůsobila.

Autoři tedy přicházejí se studií týkající se dětí adoptovaných v raném dětství a kladou si tři cíle:

- zkoumat vztah mezi sexuální orientací rodičů a vývojem dětí, ovšem kromě informací získaných od rodičů, budou zapojeny i informace od učitelů a dalších lidí, které pečují o děti v nepřítomnosti rodičů
- zkoumat vztah mezi sexuální orientací rodičů a vnímáním partnerských vztahů, rodičovským stresem a výchovnými styly
- zkoumat vztah mezi výsledky dětí a reakcí rodičů na chování svých dětí, a to například zvládnutí problémového dítěte

Vzhledem k výsledkům předchozích studií nejsou očekávány výrazné rozdíly v závislosti na sexuální orientaci dětí.

Do výzkumu bylo zapojeno 106 rodin – 27 lesbických, 29 gay a 50 heterosexuálních párů ze států USA, v nichž je adopce stejnopohlavními páry v souladu se zákonem. Děti byly těmito páry adoptovány bezprostředně po narození nebo v prvních týdnech života. Mezi dětmi lesbických matek převažovaly, ne však výrazně, dcery (59 %), gay otcové v 64 % případů vychovávali syny, u heterosexuálních párů byl poměr pohlaví dětí téměř vyrovnaný (52 % dcer) a jednalo se z velké části o rodiny s jedním dítětem. Třetina z dětí se stýká se svými biologickými rodiči.

Výzkum potvrdil předpoklad, že mezi adoptovanými dětmi vychovávanými homo- a heterosexuálními rodiči nebyly nalezeny markantní rozdíly. Gay otcové a lesbické

matky jsou tedy podle výzkumu naprosto schopní osvojit si rodičovské kompetence shodné s heterosexuálními páry. Děti z homosexuálních rodin dosahovaly stejných úspěchů jako děti z rodin heterosexuálů. Chlapci i dívky vykazovali obdobný genderový vývoj a genderové preference ve svém chování bez ohledu na sexuální orientaci svých adoptivních rodičů. Stejně tak vnímání rodičovství, rodičovského stresu a partnerských vztahů se nelišilo v závislosti na sexuální orientaci respondentů.

Z výzkumu amerického kolektivu autorů teda jasně vyplývá, že není nutné obávat se o vývoj dětí vyrůstajících s gay otci nebo lesbickými matkami, takové děti nevykazují rozdílné výsledky ve srovnání s dětmi z heterosexuálních rodin.

Šulová vymezuje 5 základních oblastí problémů v lesbickém vztahu, a to finance, styl řízení vozidla, projevy náklonnosti/sex, nadměrná kritika partnerky a rozdělení úkolů v domácnosti. „Je zřejmé, že problémy jsou totožné s problémy heterosexuálních rodin.“ (Šulová a kol., 2011, s. 211)

4.3 Možnosti při založení rodiny

Gay i lesbické páry spolu mohou vychovávat děti z předchozího heterosexuálního vztahu. Jak uvádí Polášková (2009, s. 38) z praxe je možné vidět, že soudy nejednají v případě rozvodu při rozhodování o svěřeni dítěte do péče diskriminujícím způsobem vzhledem k partnerovi, který z manželství odchází do vztahu s osobou stejného pohlaví.

Následovat bude výčet možností, které mají homosexuální páry, k získání dítě bez předchozího heterosexuálního vztahu, tedy v případě, kdy zakládají rodinu, která má pouze dva rodiče (nepočítám samozřejmě dárce a náhradní matky, které se s dětmi stýkají a jsou zapojeni do výchovy).

Lesbické páry

Pro lesbické ženy se situace jeví jako jednodušší ve srovnání s gay páry, vzhledem k tomu, že mohou otěhotnět a dítě porodit.

Otěhotnění mohou logicky dosáhnout naprosto totožným způsobem jako ženy heterosexuální, tedy *pohlavním stykem* s mužem nebo *pomocí asistované reprodukce*, kde je, jak již bylo zmíněno výše, potřeba souhlasu muže. Oba partneři s klinikou podepisují dohodu o provedení zákroku, kde jsou uvedeny nacionálně, informace o zákroku, muž svým podpisem stvrzuje, že ejakulát poskytuje na základě svobodného rozhodnutí a že pokud bude použito sperma anonymního dárce, muž se nezříká otcovství dítěte.

Podle informací, které uvádí Šulová (2011, s. 207) mohou legálně postoupit asistovanou reprodukci lesbické páry v Austrálii, Belgii, Brazílii, Bulharsku, Izraeli, JAR, Kanadě, Koreji, Litvě, Mexiku, Nizozemí, na Novém Zélandu, ve Španělsku, Thajsku, USA a Velké Británii.

Místo pohlavního styku pak, jak vyplývá i z výzkumů Nedbákové nebo Poláškové, používají ženy tzv. *domácí inseminaci* pomocí injekční stříkačky a spermatu dárce. Dárce mohou ženy nalézt mezi známými muži nebo najít muže, který dárceství nabízí přes inzerát. Největší koncentraci takových inzerátů je možné hledat sekci Rodičovská seznamka na serveru Drbna.cz (Polášková, 2009), který se definuje jako „lesbický koutek“. Tento způsob lze hodnotit jako rizikový vzhledem k možnosti přenosu pohlavních i genetických nemocí. Samozřejmě nelze nijak potvrdit, že zdravotní dokumentace, kterou muž předkládá, není falešná.

Šulová (2011) lesbické rodiny dělí na smíšené a plánované. Smíšené jsou takové, kdy se dítě narodilo nebo bylo počato v předchozím heterosexuálním vztahu a nová matčina partnerka se pak stává nevlastní matkou. V případě plánovaného lesbického rodičovství zpravidla nefiguruje v rodině otec, ale biologická matka a matka nebiologická (sociální).

Z dotazníkového šetření vyplývá, že i gay rodičovství můžeme dělit na smíšené a plánované.

Gay páry

V České republice gay páry žijící v registrovaném partnerství nemají legální možnost získat dítě do společné péče. Pokud pár neuzavře registrované partnerství, je

možné, aby se jeden z mužů stal *pěstounem* nebo dítě *adoptoval*, v takovém případě ale, stejně jako u lesbických žen, neexistuje právo druhého z rodičů na dítě. „V českém akademickém diskurzu, sociologii nevyjímaje, je téma gay otcovství zatím téměř zcela neviditelné a neprozkoumané. (Sokolová, 2009, s. 117)

Další možností je *institut náhradního mateřství* (Polášková, 2009, s. 38), ten ovšem není ukotven v zákonech ČR. Podle právničky Leony Musilové není náhradní mateřství trestné (v případě že není zprostředkovatelem třetí strana a náhradní matka si nenechá zaplatit nad rámec ušlých zisků v době těhotenství a šestinedělí). (Jánská, 2014). Při náhradní mateřství (surogaci⁵) není použit genetický materiál náhradní matky, je použito vajíčko ženy (budoucí matky) nebo dárkyně, to je oplodněno partnerem neplodné ženy. „Pro státní úřednice ze sociálky pak platí verze, že dítě pochází z nevěry nositelky s jeho biologickým otcem, který je uveden jako otec v rodném listu dítěte. (Holá, 2014)

U surogátního mateřství žena „pronajímá“ dělohu, nejedná se ale o její vajíčko. Dítě, které porodí, tedy nemá nic z jejího genetického kódu. Obdobou je pak způsob, který mohou využívat gay páry, a to takový, kdy žena otěhotní s jedním mužem z páru, ale jedná se o její vajíčko.

Ředitel Kliniky reprodukční medicíny a gynekologie ve Zlíně MUDr. David Rumpík v rozhovoru pro magazín Práva uvedl, že ženy, které mají závažnou anatomickou příčinu neplodnosti, mají možnost institut náhradního mateřství na jejich klinice oficiálně využít, a to pokud nedojde k porušení zákona týkajícího se obchodování s lidmi a obchodování s dětmi. (Hátlová, 2010)

Možnost využití surogátního mateřství u homosexuálních páru zmiňuje i článek na serveru ihned.cz (2009). Náhradní mateřství je legální například v USA, v Británii, v Izraeli, na Kypru, v Maďarsku, v Rusku, na Ukrajině, v Gruzii nebo v Indii. Ovšem je to způsob pro gay páry extrémně finančně náročný. Úmyslně jsou zmíněny právě gay páry, výše je uvedeno, že neplodná žena s partnerem má možnost využít institut náhradního mateřství i na českých klinikách. Z rozhovoru s jedním z gay rodičů vyplývá, že k náhradní matce se dostává pouze zlomek financí, zbytek peněz

---

⁵ Nový akademický slovník cizích slov (2005) definuje substantivu *surogát* jako náhražku, adjektivum *surogátní* tedy odpovídá českému ekvivalentu náhradní.

(z údajných asi 2 milionů korun) je na medicínské a právní úkony, na poplatky zprostředkovatelské agentuře.

Na stránkách časopisu Psychologie dnes (2010, s. 40-41) jsou představeny argumenty pro náhradní mateřství a proti němu. Situace v České republice je shrnuta v úvodu článku. „U nás se tato problematika nachází v ‚šedé zóně‘ právní neexistence: v praxi se již několik let provádí, ovšem bez jakékoliv zákonné úpravy.“ (Psychologie dnes, 2010, s. 40) Tato definice ve své podstatě koresponduje s definicí homoparentality. Jedná se o jev v praxi existující, právně neukotvený.

Jako odpůrce surogátního mateřství v polemice vystupuje psychiatr Radkin Honzák. Upozorňuje na zdravotní i psychická rizika pro náhradní matku. „Těhotenství je fyziologický děj, ale v jeho průběhu, při porodu i po něm se může mnoho stát.“ (Honzák, 2010, s. 40) Podle Honzáka je pro matku přirozené pečovat o narozené dítě, tedy nevydat jej po porodu. Vztah mezi matkou a dítětem nevzniká porodem a po něm, ale již během těhotenství. Dítě je pak podle Honzáka vytrženo ze známého a přesunuto do cizího. „A cizím často zůstane celý život; v dospívání mají adoptovaní jedinci dvojnásobek psychických obtíží a sebevražedných pokusů než jejich standardně vyrůstající vrstevníci. Ale ani adoptivní matka nemá vyhráno: je ohrožena depresí, která souvisí s pocitem přetížení v nové situaci.“ (Honzák, 2010, s. 40)

Honzákovy argumenty jistě nelze vyvracet, není ale možné nedoplnit, že vše, co uvádí, souvisí se vztahem matky a dítěte od samého početí a dalo by se s naprostou samozřejmostí vztáhnout na adopce jako celek. Náhradní matka není narozdíl od matky, která se rozhodne dát své dítě k adopci, není biologickou matkou dítěte a situaci promýšlí ještě před samotným otěhotněním. Laicky řečeno náhradní matka by měla předem vědět, co ji čeká a má možnost volby. Matka, která dá své dítě k adopci, se vzdává dítěte, které je geneticky její a rozhoduje se tak už během probíhajícího těhotenství nebo po porodu. Proto je možné částečně oponovat Honzákovým argumentům, aniž by byla zpochybněna psychická náročnost takového rozhodnutí a fyzická náročnost těhotenství.

Zastánce náhradního mateřství gynekolog a porodník Bohuslav Svoboda svůj názor na problematiku zakládá na právu ženy, která překoná těžké onemocnění a sama dítě nemůže porodit, být matkou. Značně tím zužuje okruh zájemců o náhradní mateřství.

4.4 Budování pohlavní identity

Vzhledem k tomu, že můžeme jako „protihomoparentální“ argument vnímat absenci vzoru druhého pohlaví v rodině gayů nebo leseb, zaměří se předposlední podkapitola na budování pohlavní identity.

Problematice ženské a mužské role se věnuje Kraus (2015). Přiznává, že s emancipací žen došlo v posledních desetiletích ke snížení rozdílů mezi aktivitami žen a mužů. „Ženy se vyrovnaly mužům nejen v řadě profesních činností, v tom, že profesní dráha se pro ně stává životně stejně důležitá jako pro muže.“ (Kraus, 2015, s. 52) Výzkumy přesto dokazují, že domácí práce jsou zatím stále prováděny spíše ženami. Muži, kteří se věnují domácím pracím, jsou nazýváni „novými“ muži. Toho Kraus definuje jako takového, který se podílí na denních domácích pracích, péči o děti, je přítomen u porodu nebo je ochoten zůstat s dítětem na rodičovské dovolené. Z toho tedy vyplývá, že se rozdíly mezi rolí muže a ženy velmi výrazně stírají. Moderní doba tedy připouští ženy živitelky i otce pečovatele, čímž se zjednodušeně řečeno rozdíly mezi mužem a ženou redukuje na rozdíly biologické.

K vývoji pohlavní identity se vyjadřuje Weiss. Autor definuje formování sexuality jako „komplexní proces založený na biologických, psychologických a sociologických determinantách projevujících se ve vzájemné součinnosti.“ (Šulová a kol., 2014, s. 71) Pro vytváření sexuální role a formování sexuálních preferencí vymezuje dva základní aspekty, a to konstituční faktory a vlivy výchovy a učení. Genetické pohlaví se vyvíjí v prenatálním období a pohlaví novorozence se určuje podle vzhledu zevního genitálu, zatímco o pohlaví psychologickém rozhoduje, zda se člověk cítí jako muž nebo jako žena bez ohledu na genetické pohlaví.

„Sexuální identifikace (identita), tedy pocit příslušnosti k určitému pohlaví, se vytváří na základě genetických a fetálně gonadálních determinant zprostředkovaných organizačním vlivem sexuálních steroidů na centrální nervový systém ve druhém trimestru nitroděložního vývoje. Její definitivní formování pak probíhá po porodu součinností této predispozice s vlivy prostředí.“ (Šulová, 2011)

5. „A kdo u vás dělá tátu?“

5.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Cílem výzkumné části bakalářské práce zmapovat faktory ovlivňující zakládání a fungování homoparentálních rodin v České republice. K dosažení tohoto cíle slouží výzkumné otázky, k jejichž zodpovězení bude sloužit obsahová analýza odpovědí získaných z dotazníkového šetření a polostrukturovaného rozhovoru.

Pro potřeby bakalářské práce byl vytvořen dotazník vlastní konstrukce s 11 otevřenými otázkami. Dotazník byl předložen respondentům ve dvou verzích, a to dotazník pro lesbické páry a gay páry. Respondenti odpovídali na následující otázky:

1. Představte prosím svou rodinu (počet členů, věk, cokoliv chcete sdělit). Kde žijete?
2. Žijete v registrovaném partnerství? Proč ano/ne?
3. Jak probíhalo rozhodnutí, jestli budete mít děti? Váhaly/i jste někdy kvůli své sexuální orientaci? Jak toto rozhodnutí přijali vaši rodiče, sourozenci apod.?
4. Podle čeho jste se rozhodly, která z vás bude těhotná?

Podle čeho jste se rozhodli, kdo zůstane s dítětem doma?
5. Můžete prozradit, jakým způsobem došlo k otěhotnění? Vnímáte tento způsob jako rizikový?

Můžete prozradit, jakým způsobem jste dítě získali?
6. S jakými překážkami vyplývajícími z homoparentality se setkáváte? Co podpora/překážky ze strany státních institucí?
7. S jakými předsudky jste se setkaly/i od majoritní společnosti?
8. Jak na vás jako rodinu reaguje okolí?
9. Jak vás dítě oslovuje? Jak plánujete, že vás bude oslovovat?
10. Jak vnímáte problém chybějícího mužského/ženského vzoru?

11. Stýkáte se s dalšími gay nebo lesbickými rodinami? Pokud ano, jedná se o většinu vašich přátel?

Dotazník byl respondenty vyplněn v únoru a březnu 2016 na portálu Survio.com, kde bylo možné zajistit naprostou anonymitu. Odkaz na dotazník byl sdílen prostřednictvím komunity Stejná rodina na sociální síti Facebook⁶.

Pro výzkumné šetření byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1

Jaké jsou hlavní důvody pro uzavření registrovaného partnerství?

Výzkumná otázka č. 2

Jaké faktory rozhodují o založení homoparentální rodiny?

Výzkumná otázka č. 3

Jakou reprodukční strategii páry preferují?

Výzkumná otázka č. 4

Setkávají se respondenti s překážkami v rodičovství způsobenými homoparentalitou?

Výzkumná otázka č. 5

Vnímají respondenti problematiku chybějícího vzoru opačného pohlaví?

5.2 Výzkumný soubor a procedura

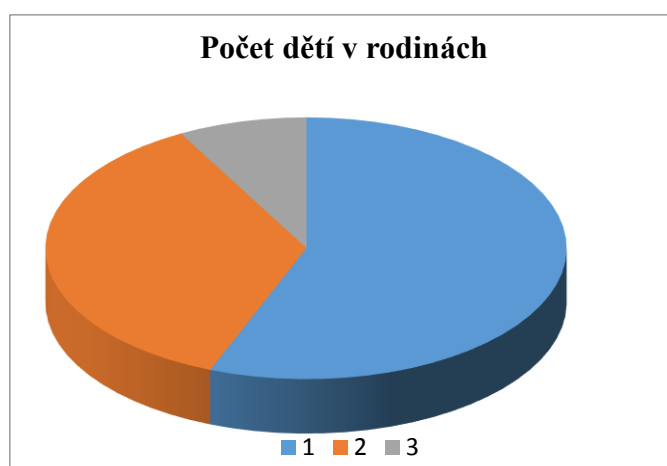
Výzkumu se zúčastnilo 22 lesbických rodin a 3 gay rodiny. Nevyrovnaný poměr respondentů vzhledem k pohlaví přikládám tomu, že pro české muže je mnohem náročnější získat dítě než pro páry žen, jak bylo uvedeno již kapitole 4.3.

Nejstarším dětem bylo v době vyplňování dotazníku 13, 10 a 6 let. Čtyři děti zatím nebyly narozené, jednalo se v těchto případech o 39. týden těhotenství a 2 a 3 měsíce do porodu. Dva páry mají dvojčata a jeden očekává narození dvojčat. Převážná část párů, které se výzkumného šetření zúčastnily, vychovává malé děti ve věku od několika týdnů a měsíců po předškolní věk. Jedno dítě vychovává 56 % respondentů, dvě děti 36 % a tři děti 12 % respondentů

---

⁶ Vzhledem k tomu, že samotný odkaz někteří z respondentů okomentovali, bylo možné oslovit je přímo a zeptat se na další informace týkající se fungování jejich rodin.

Graf 2:

Ač převažují jedináčci, lze konstatovat, že se nemusí jednat o konečný počet dětí. Většinou jsou tyto děti ještě velmi malé. Respondentky v několika případech uvádějí, že až se partnerka vrátí po rodičovské dovolené do práce, plánují další dítě, jehož biologickou matkou bude druhá z nich.

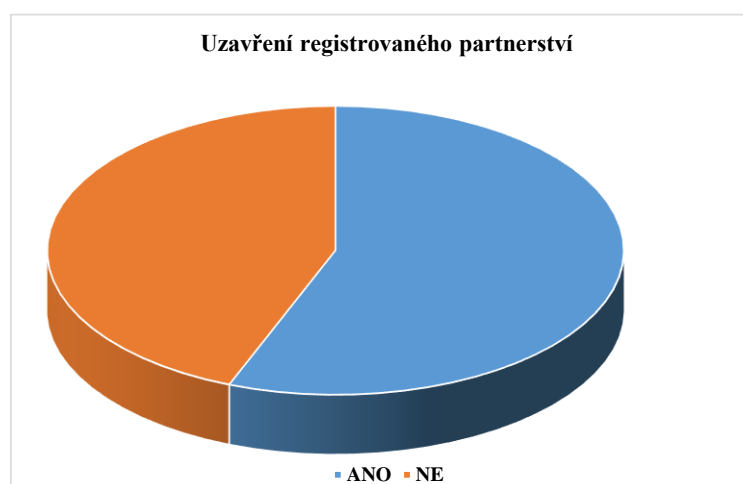
5.3 Analýza fungování vybraných homoparentálních rodin

Následující kapitola se snaží prostřednictvím obsahové analýzy dat zodpovědět vymezené výzkumné otázky.

5.3.1 Rozhodnutí o uzavření registrovaného partnerství

Z dotazníku bylo zjištěno, že počty respondentů, kteří registrované partnerství uzavřeli a neuzavřeli, jsou téměř vyrovnané, 14 z nich registrované partnerství uzavřelo a 11 ne.

Graf 3:

Za nejčastější důvody pro uzavření partnerství respondenti uváděli

- lásku
- institucionalizaci svazku, která může vztahu poskytnout větší vážnost
- společné přijetí rodiny
- logické vyústění dlouholetého vztahu

Ano, registrovali jsme se před dvěma lety, naše partnerství je svým způsobem tradiční, kopírujeme zvyky u heterosexuálních párů, tedy i svatba byla přirozenou součástí vývoje vztahu. Používáme stejné příjmení.

Naopak nejčastějším důvodem, proč není registrované partnerství uzavřeno, je znemožnění asistované reprodukce či adopce a nepoměr mezi právy manželů a registrovaných partnerů.

Ne, protože pokud bychom se rozhodly pro další dítě, na klinice by nám neudělali umělé oplodnění. Partnerka si však na svoji žádost na úřadu změnila příjmení, proto se jmenujeme všichni stejně.

Některé páry se odkazují na připravovanou novelu zákona o registrovaném partnerství, kdyby k této novelizaci došlo, vstoupili by do registrovaného partnerství i někteří jeho dosavadní odpůrci.

Ne, zatím by to bylo spíš na obtíž... Čekáme na novelu zákona, aby přítelkyně mohla být stejně jako já v rodném listu.

Analýzou odpovědí respondentů se podařilo najít odpověď na první výzkumnou otázku „Jaké jsou hlavní důvody pro uzavření registrovaného partnerství?“ Ačkoliv počet párů, které registrované přátelství uzavřely, jen mírně převyšoval počet neregistrovaných párů, lze tvrdit, že v případě uzákonění možnosti adopce dětí homosexuálními páry, adopce dítěte sociálním rodičem nebo možnosti využití služeb center asistované reprodukce v rámci umělého oplodnění nebo surogátního mateřství, by došlo k navýšení počtu párů, které by se pro registrované partnerství rozhodnou.

5.3.2 Faktory rozhodující o založení rodiny

Druhá výzkumná otázka hledá faktory rozhodující při plánování založení rodiny. Velmi často se v dotaznících objevovala odpověď ve stylu *věděly/i jsme, že dítě*

chceme, přesto lze definovat dva faktory, které by při plánování rodičovství mohly hrát roli, a to:

- přijetí minoritní sexuální orientace a rozhodnutí založit rodinu primární rodinou
- předsudky týkající se homosexuality a homoparentality

Obecně lze ale tvrdit, že se respondenti při rozhodování nenechali v touze po dítěti ničím zrazovat.

Vzhledem k výsledkům výzkumu lze popřít tvrzení Sobotkové. Pouze jeden z 25 párů uvádí, že prarodiče dítě druhé ženy nepovažují za své vnouče a uvádějí:

Rodiče se divili, že chceme mít dítě: při našem životním stylu! Měli na mysli jako že žijeme spolu, ne že chodíme do baru a na diskotéky... to nechodíme.

Někteří připouštějí, že ve chvíli, kdy se rozhodovali o založení rodiny, potřebovali rodiče čas na přijetí této skutečnosti. Popisují, že rodiče zpočátku nechápali možnost v homosexuálním vztahu dítě mít. Vnoučata jsou ale vřele přijímána. Podle odpovědí respondentů všichni prarodiče situaci znají, nikdo ji nezatajoval.

Naše rodičovství nebylo plánované, bylo logickým vyústěním nastalé situace v partnerově rodině, kde se objevilo bezprizorní dítě. V tu chvíli jsme my nastoupili. V naší rodině je to normální, pokud nejsou rodiče schopni o dítě pečovat, automaticky řešíme, kdo se o dítě postará. Moje rodina Agnes miluje jako vlastní.

Blízcí to přijali v pohodě, rodina nadšeně.

Rodina o našem záměru věděla a fandila nám.

Rodina rozhodnutí přijala bez namitek (aspon o nijakých nevieme).

Předsudky týkající se homosexuálních párů i jejich rodičovství, uvádí Sobotková (2001, s. 151)

- femininní chování homosexuálních mužů a maskulinní chování homosexuálních žen
- zastávání tradičních rolí rozdělených na aktivní (mužskou) a pasivní (ženskou)
- promiskuita gayů

- homosexuální lidé jsou ze své orientace nešťastní a hledají cestu k heterosexuality
- nepřírozenost homosexuality (nevyskytuje se u jiných živočišných druhů)
- homosexuálního jedince lze poznat podle chování a vnějších projevů

Vzhledem k tomu, jak páry odpovídaly, je možné tvrdit, že se jedná o společensky hluboce zakořeněné předsudky. Předsudky jmenované Sobotkovou se skutečně opakovaly v dotaznících velmi často. Páry se shodují, že nejčastějším předsudkem je rozdělení rolí a chybějící mužský nebo ženský vzor. Dále jsou to obavy z toho, že bude dítě kvůli sexuální orientaci rodičů šikanované nebo vyčleňované z kolektivu a v neposlední řadě, že je dítěti dáván vzor nesprávného sexuálního a partnerského chování a dítě bude vychováno k homosexuální orientaci, což jak bylo zmíněno výše, je velmi nepravděpodobné, výzkumy se přiklánějí k tomu, že je homosexualita vrozená (nikoliv dědičná).

Neustálý předsudek je, že dcera bude mít homosexuální orientaci, nebude mít dostatečný mužský vzor. Většina otázek, kdo z nás dělá mámu a kdo tátu... Že bereme chlapům ženský.

Celkově se nám nelíbí rozdělování např. prací na mužské a ženské – učíme své děti, že každý dělá to, co mu jde a v čem je dobrý. O rozdílech fyziologických je učíme.

Dvě starší děti (6 a 13 let) odpověděly, jaké to je mít dvě mámy/dva táty. Shodly se, že se neseťkávají s žádným výsměchem.

Děti závidí a ptají se, kde je tatínek a kdo to je. Vím, jak to je, tak jim to vysvětlím.

5.3.3 Preferované reprodukční strategie

Ve volbě reprodukčních strategií výzkum potvrdil informace udávané dosavadními výzkumy homoparentality. Ve výzkumném vzorku byly tři děti z předchozího heterosexuálního vztahu, jednou takové dítě vychovával gay pár, dvakrát lesbický pár, oba lesbické páry ovšem vychovávají i děti z plánovaného otěhotnění, k čemuž vedla touha mít ve vztahu „vlastní“ dítě. Je patrné, že opadá počet předchozích heterosexuálních vztahů homosexuálů, proto v současném homoparentálním rodičovství převažuje rodičovství plánované.

Vzhledem k malému počtu gay rodin nelze upřesnit, kterou strategii čeští gay otcové preferují. Jak již bylo zmíněno, jeden pár vychovával dítě z předchozího heterosexuálního vztahu. Druhý gay pár vychovává dítě z rodiny jednoho z partnerů, které má jeden z mužů v pěstounské péči. Třetí gay partneři volili možnost surogátního mateřství v USA, jejich děti se mají narodit v květnu.

Za 2 měsíce budeme čtyřčlennou domácností – dva muži dvě novorozeňata – dcery, jsme jejich biologickými otci. Dívky se narodí formou náhradního mateřství. Muži vysvětlili, že po prvním neúspěšném pokusu s umělým oplodněním, byla při druhém pokusu použita dvě embrya, ujala se obě.

Podle informací jednoho z respondentů není vyloučené, že je možné dítě v naší zemi koupit. Je nutné upozornit, že se v takovém případě velmi pravděpodobně nejedná o surogátní mateřství, protože je zde porušena zásada použití cizího vajíčka, žena tak porodí geneticky své dítě. Jak prozradil jeden z respondentů výzkumu:

Dělají to, ale já bych do toho nešel, sdílet s někým dítě si nedokážu představit. Ale za úplatu nebo z kamarádství se to děje. Zním jeden pár, co jim kamarádka odnosiла tři děti.

U žen v největší míře docházelo k oplodnění stříkačkou, tedy tzv. domácí inseminací, většinou spermatem dárce, tím byl v některých případech někdo z kamarádů, v jiném dárce nalezený přes inzerát, pouze jeden pár k otěhotnění využil pohlavní styk s dárce. Poloviční četnost zastoupení ve srovnání s domácí inseminací měla centra asistované reprodukce - umělé oplodnění a inseminace. V některých případech se ženy pokoušely otěhotnět pomocí stříkačky a k asistované reprodukci přistupovaly až po neúspěchu se zmíněnou metodou. Ženy svou volbu většinou nevnímaly jako rizikovou. Na klinice prochází dárce velkým množstvím testů. Ženy ovšem uvádějí, že výstupy testu viděly i u dárce, které si zvolily. Jeden pár uvedl, že dítě vyrůstá v rámci „sdíleného rodičovství“, otcem je muž z gay páru.

Lesbické páry zmínily mimo zdravotní rizika i riziko, že by si později biologický otec dělal na dítě nárok, toho se ale neobávají.

Dárce nalezený na internetu. Oplodnění přes stříkačku. Určitě to rizikové je, raději bychom umělé oplodnění, jenže nechceme hrát na klinice žádné komedie.

Nakonec se obě děti podařily přirozenou metodou (pokusy umělého oplodnění či asistované inseminace se nedařily a stály dost peněz, mírně rizikový by být mohl, dárce však má vlastní rodinu a domluvili jsme se, že nebude o děti v budoucnu usilovat. Na druhou stranu ho (způsob) vnímáme pozitivně v tom smyslu, že víme, jak dárce vypadá, jaké má rysy a povahové vlastnosti.

Nyní je pro ilustraci zmíněné skutečnosti přiložen rozhovor, který byl realizován s jedním z dárců, jenž dárčovství inzeroval na serveru Drbna.cz. Čtenář si tak může lépe představit, jak mohou být tito muži motivovaní a jak celý proces vnímají.

- Jak tě napadlo takhle pomáhat? Jaký byl ten prvotní impulz? Jak pak ty děti vnímáš?
- ✓ *Přišel jsem k tomu spíš náhodou, ani jsem netušil, že něco takového existuje. Když jsem už jako dárce z kliniky hledal další kliniku v okolí, narazil jsem na tento druh darování a přišlo mi to jako dobrý nápad. Děti vnímám s hrdostí, jak se všechny povedly.*
- Máš nějaké děti, kde si matky vůbec nepřejí, abys děti vídal? Pokud ne, byl bys ochotný pomoci i v takovém případě?
- ✓ *Mám, ale většinou jsou to hetero páry (pozn. s neplodným mužem), tam se to dá očekávat. U L párů je to spíš o to, jak to budou vnímat za 10 let, ale teď si to nepřejí.*
- Takže nepotřebuješ být otcem toho dítěte, ale jsi rád, když o něm máš zprávy – dalo by se to takhle shrnout? A na kliniku jsi šel proto, abys pomáhal lidem, co nemůžou mít děti, z finančních důvodů nebo z nějakého úplně jiného důvodu?
- ✓ *Shrnutí odpovídá. Na kliniku jsem šel, protože to zahrnovalo spoustu vyšetření včetně genetiky, tak abych se dozvěděl, jak na tom jsem. Při 10% úspěšnosti jsem nečekal, že projdu až na konec. A když jsem prošel, tak už jsem to musel dotáhnout do konce, peníze pro mne roly nehrály.*
- Jaké cesty k otěhotnění jsi jako dárce vyzkoušel?
- ✓ *Nenapadá mne žádná cesta, kterou bych v tom počtu pokusů nevyzkoušel. Jednou IVF na klinice (teď mne čeká druhé), inseminace na klinice, různé*

variací předání stříkačky - že si pro ni přijeli s termoskou, že jsem ji přijel naplnit k nim domů nebo pro anonymněji založené jsem ji naplnil na záchodě obchodního centra. Potom variace katetrů, kdy si to buď naslepo žena zvládla zavést sama nebo ji to zavedla přítelkyně nebo jako na klinice zavedení s obdobou gynekologického zrcadla (zaříznutého tubusu od stříkačky). A v neposlední řadě způsob přirozený, překvapivě ho chtěli spíš zadané ženy (hetero) než single... ale způsob vždy vybírala dotyčná žena

- Jak plánuješ s tímhle vším nakládat, až budeš mít stálou partnerku a děti s ní?
- ✓ *Tajit to nebudu, rodina to taky ví. Pár dětí občas vidám, to asi zůstane i potom.*

Volbě způsobů otěhotnění předcházelo u žen rozhodnutí, která z nich bude biologickou matkou dítěte. Kritéria, která ženy uváděly, jsou věk a zdravotní stav, ekonomické kritérium (tedy v práci zůstává ta, která rodinu finančně zabezpečí) a síla „mateřské touhy.“ U žen, které vychovávají 2 a více dětí, bývá zpravidla každá biologickou matkou jednoho z dětí. Ženy, které mají doposud pouze jedno dítě, předpokládají, že po ukončení rodičovské dovolené jedné z nich, otěhotní ta druhá. Ekonomické kritérium je rozhodující i v případě rozhodování, který s gay otců zůstane doma s malými dětmi.

Podle ničeho... obě dvě jsme porodily dítě... obě jsme si prožily, co je zrodit život.

Věk, momentální zaměstnání... Osud tomu chtěl jinak, o první děti (dvojčátka) jsme přišly, tak „nastoupila“ druhá... a po porodu znovu první.

Manželka nemůže mít děti, rozhodnutí bylo jednodušší.

Třetí výzkumná otázka zjišťovala, jaká je preferovaná reprodukční strategie. Vzhledem k malému množství gay respondentů není možné odpovědět v případě gay otců. Lesbické matky nejčastěji vyhledávají dárce, jehož sperma si zavádějí způsobem tzv. domácí inseminace za použití injekční stříkačky.

5.3.4 Překážky v rodičovství

Čtvrtá výzkumná otázka zkoumá překážky, s nimiž se homosexuální rodiče setkávají. Z odpovědí vyplynulo, že veškeré překážky by mohly vyplynout z neuznání druhého z rodičů, podle odpovědí se ale páry s problémy u lékaře, ve školce nebo ve škole

většinou nesetkávají. Všichni se obávají rizik, které by vznikly v případě neschopnosti biologické matky nebo biologického otce o dítě pečovat. Velkou překážkou se u lesbických matek zdá být fakt, že úřad práce registrované partnerky vnímá jako rodinu, není tedy možné, aby na své biologické děti pobíraly rodičovský příspěvek nebo podporu v mateřství souběžně. Jedná se o jediný případ, kdy je homoparentální rodina vnímána jako rodina.

Potýkáme se zatím jen s jedním problémem, to je spor s úřadem práce o duplicitní vyplácení mého rodičovského příspěvku a partnerčiny podpory v mateřství. Kdy pro stát jsme rodinou se dvěma rodiči, ale jen v této otázce (financi), jinak jsme jen registrované partnerky, kdy každá porodila jedno dítě.

Rodiny zpravidla konstatují, že překážky dosud řešit nemusely, vědí ale, s čím by se hypoteticky potýkat mohly. Často je zmiňován nezájem ze strany státu o novelu zákona o registrovaném partnerství. Ta by páry zbavila mnohých obav.

Určitě nemožnost adopce. Nemáme vyživovací povinnost na dítě své ženy a přitom ho živíme. Žádný právní vztah k dítěti. Nejistota budoucnosti dítěte, pokud by se bio matce něco stalo. Dítě má v rodném listě kolonku „otec“ prázdnou, přitom doma má dva rodiče, které miluje, které se o něho starají a dávají mu, co potřebuje.

No, to je asi na dlouho... Snad jakákoliv instituce je překážka, ale hlavní problém je, že nemohu zastupovat dceru, jen biologická matka a té se neustále ptají na otce, který není uveden v rodném listě.

Zatím jediný problém, který jsme měli, byl, že dva pediatři nás odmítli k sobě zaregistrovat. Jeden je silně věřící křesťan (čímž netvrdím, že křesťané nám nefandí. Druhý vůbec neodpověděl.

Úřady vědí, že žije s námi, sociální pracovnice nás podporuje, nesetkali jsme se jakoukoliv homofobní reakcí. Naopak, ráda by nám svěřila další dítě.

Na čtvrtou výzkumnou otázku páry odpovídají jednohlasně. Obrovskou překážkou v jejich rodičovství je legislativní neuznání sociálního rodiče.

5.3.5 Vzor opačného pohlaví

Absenci mužského/ženského vzoru se věnovala i jedna z otázek v dotazníku. Nikdo z párů problém chybějícího vzoru opačného pohlaví nepocíťoval. Jsou přesvědčeni

o tom, že mají děti možnost vidět fungování heterosexuálního vztahu v primární rodině rodičů nebo v rodinách přátel.

Nežijeme v bublině. Naše dítě má kolem strýce, dědečky, naše kamarády. I ve škole si jistě najde vhodný vzor jako každé jiné dítě. Nikde není psáno, že vzor je vždy a bez výjimky biologický otec.

Máme širokou rodinu a v ní hodně mužských. Myslíme si, že nebude problém.

Pouze jeden z párů se pohybuje převážně mezi lidmi z LGBT komunity, někteří mají poměr homosexuálních a heterosexuálních přátel vyrovnaný, většina respondentů však uvádí, že se stýkají převážně s heterosexuálními přáteli a jejich rodinami.

Jsmo ženy, které vždy po dítěti toužily, žádné rozhodnutí, jen čekání na vhodný okamžik (zabezpečení apod.). Začátky uvědomění si, že je člověk jinak orientován, jsou těžké, ale dovedou posílit a naučit toleranci, není to rozhodnutí a rodiče to musí přijmout nebo se ochuzují o budoucnost svou, svých dětí a vnoučat.

Rodiče odpovídali i na otázku, jak je děti oslovují nebo jak si představují, že je oslovovat budou. Pokud se jednalo o děti z plánovaného otěhotnění a ne heterosexuálního vztahu, nevolil nikdo možnost, že by biologický rodič byl matka/otec a sociální teta/strejda. Muži volili oslovení táta a rozlišení jménem, stejně tak ženy, ty ještě doplňovaly oslovení biologické matky „mami“ a sociální pouze jménem nebo oslovování pomocí synonym slova matka, např. mamka a mamina, mamka a maminka, mamka a mami. Některé dodávají, že před dítětem se oslovují jako maminky a jaké oslovení si dítě zvolí, nechávají na něm.

5.4 Souhrn

V empirické části práce byl představen výzkumný cíl, metoda a výzkumný vzorek. K dosažení cíle bylo vymezeno 5 výzkumných otázek, které se týkaly důvodů, které páry ovlivňují při uzavření registrovaného partnerství, faktorů, které jsou klíčové při zakládání rodiny, reprodukčních strategií, překážek v rodičovství a absence vzoru opačného pohlaví. Obsahovou analýzou dat byly výzkumné otázky zodpovězeny a doplněny citací respondentů.

Závěr

Bakalářská práce *Homoparentalita jako alternativa „tradiční“ rodiny* v pěti kapitolách představila homosexualitu, institucionalizaci partnerských vztahů a statistiky týkající se jí, především ale některé přístupy k rodině a rodičovství, a to se zaměřením na rodičovství stejnopohlavních párů, což je téma, kterému se dosud český odborný diskurz věnuje velmi okrajově a nedostatečně.

Cílem práce bylo vymezit homoparentalitu z různých aspektů a upozornit na nevyřešenou legislativu týkající se rodin homosexuálních partnerů, v neposlední řadě představit příběhy rodin, které fungují a v nichž vyrůstají děti, aniž by rodiny byly zákonem uznány. Tento cíl byl podložen dotazníkem, který vyplnilo 25 homosexuálních párů vychovávajících dítě nebo děti. Párům bylo položeno celkem jedenáct otevřených otázek a žádná otázka v dotazníku nezůstala nevyplněná, za což všem respondentům patří velký dík. Jejich odpovědi zprostředkovaly náhled do alternativní formy rodinného uspořádání.

K zodpovězení výzkumných otázek byl vytvořen dotazník vlastní konstrukce obsahující 11 otevřených otázek.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že k otázce rodičovství přistupují velmi zodpovědně, nejednalo se o bezhlavé rozhodnutí, nýbrž velmi promyšlený záměr. Páry uváděly, že se informovaly o problematice budování pohlavní identity a poskytují svým dětem vzory chování opačného pohlaví. Jako takové vzory vnímají nejčastěji prarodiče nebo heterosexuální páry, s nimiž se přátelí. Často se ale respondenti vymezují vůči rozdělování rolí na mužské a ženské, takové dělení neuznávají a nebojí se, že by jejich výchova vedla k homosexuální orientaci dětí, což zmiňují jako jeden z nejčastějších předsudků.

Respondenti jako největší překážku pro svou rodinu vnímají nečinnost státu v otázce novelizace zákona o registrovaném partnerství. Novela by měla sociálním rodičům umožnit adopci dítěte biologického rodiče a zamezit tak komplikacím, které přináší nemožnost sociálního rodiče dítě zastupovat.

Rodiny se ze strany svých primárních rodin i okolí setkávají s vřelým (nebo alespoň neutrálním) přijetím a poskytují dle svých výpovědí dětem stabilní a milující rodinné prostředí.

Legislativní nevyřešení otázky sociálního rodičovství, jak bylo již uvedeno několikrát, je tedy základním a hlavním problémem jinak spokojených homoparentálních rodin. Vzhledem k tomu, že aktuální výzkumy (potvrdily, že biologické ani adoptované děti nejsou ve stejnopohlavních rodinách žádným způsobem znevýhodněny a ohroženy, nezbývá než doufat, že brzy dojde k vyřešení diskutované problematiky a děti vychovávané gayi a lesbami získají i po právní stránce oba rodiče.

Seznam použité literatury

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Vyd. 1. Přeložil Otakar Vochoč. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Post. ISBN 80-86429-32-6.

FARR, Rachel; FORSELL, Stephen; PATTERSON, Charlotte. Parenting and Child Development in Adoptive Families: Does Parental Sexual Orientation Matter?. *Psychology Press*. 2010, s. 164-178 ISSN 1088-8691

Dostupné z: <http://people.virginia.edu/~cjp/articles/ffp10b.pdf>

HONZÁK, Radkin. Měl by být u nás uzákoněn institut "náhradního mateřství"? *Psychologie dnes*. 2010, roč. 16, č. 6, s. 40-41. ISSN 1212-9607.

HURNÍKOVÁ, Kateřina. *Souvislost mezi rodinným fungováním a životní spokojeností rodičů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. 93 s. Diplomová práce.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 558 s. ISBN 978-80-7400-061-4.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Právní úprava registrovaného partnerství. *Právo a rodina*. 2006, č. 7, s. 7-12. ISSN 1212-866X.

KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov: A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.

LAŠEK, Jan. *Čtyři pohledy na rodinu*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-531-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-272-0.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-75-3.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. Studie. ISBN 978-80-7419-041-4.

POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5013-6.

SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vyd. Brno: Host, 2012, 582 s. ISBN 978-80-7294-585-6.

SOKOLOVÁ, Věra. Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství. *Sociologický časopis*. 2009, roč. 45, čís. 1, s. 115-145. ISSN 0038-0288.

ŠULOVÁ, Lenka, Tomáš FAIT a Petr WEISS. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, 2011. ISBN 978-80-7345-238-4.

Internetové zdroje

HÁTLOVÁ, Petra. Novinky.cz. *Náhradní matky porodily už i u nás desítky dětí*. [online]. 21.7.2010 [cit. 2016-03-23].

Dostupné z:<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/205714-nahradni-matky-porodily-uz-i-u-nas-desitky-deti.html>

HOLÁ, Edith. OnaDnes.cz. *Luciska je podruhé tajně náhradní matkou. Cizím párům porodila dcery*. [online]. 6.7.2014 [cit. 2016-04-05].

Dostupné z:http://ona.idnes.cz/nahradni-surogatni-matka-luciska-dgf-/deti.aspx?c=A140623_130243_deti_jup

JÁNSKÁ, Lucie. Lidovky.cz. *Konec tabu. Stovky dětí v Česku porodily náhradní matky. Prvnímu je už 21*. [online]. 22.7.2014 [cit. 2016-04-05].

Dostupné z:http://relax.lidovky.cz/ja-nahradni-matka-0e2-zdravi.aspx?c=A140721_204119_ln-zdravi_jzl

KOUKAL, Josef. Registrované partnerství je v Česku stálejší než manželství. *Portál Novinky.cz*. [online]. 24.10.2012 [cit. 2016-02-15].

Dostupné z:<http://www.novinky.cz/domaci/282527-registrovane-partnerstvi-v-cesku-je-stalejsi-nez-manzelstvi.html>

KOČÍ, Petr. Registrované partnerství uzavřelo 1494 párů, „rozvádí“ se méně než každý desátý . *Portál Hospodářských novin*. [online]. 21.2.2013 [cit. 2015-12-04].

Dostupné z:<http://data.blog.ihned.cz/c1-59369400-aktualni-data-o-registrovana-partnerstvi>

Lesbický koutek. [online]. [cit. 2016-04-15].

Dostupné z: <http://www.drbna.cz>

Portál Českého statistického úřadu. [online]. [cit. 2016-01-05].

Dostupné z: <https://www.czso.cz>

Portál Hospodářských novin. *Vztah mezi náhradní matkou a rodiči by mohla upravovat smlouva*. [online]. 2.9.2009 [cit. 2016-03-23].

Dostupné z:<http://domaci.ihned.cz/-zdravotnictvi/c1-38203050-vztah-mezí-nahradni-matkou-a-rodici-by-mohla-upravovat-smlouva>

Registrované partnerství vs. manželství. *Portál pro maminky a těhotné*. [online]. [cit. 2016-02-20].

Dostupné z: <http://www.bonella.cz/netypicke-vztahy/registrovane-partnerstvi-vs-manzelstvi.ht>

Příloha 1

Následují pro ilustraci přepisy dvou dotazníků.

1. Představte prosím svou rodinu (počet členů, věk, cokoliv chcete sdělit). Kde žijete?

Za 2 měsíce budeme čtyřčlennou domácností – dva muži, dvě novorozeňata – dcera, jejichž jsme biologickými rodiči. Dívky se narodí formou náhradního mateřství. Žijeme v menším městě.

2. Žijete v registrovaném partnerství? Proč ano/ne?

Ano, registrovali jsme se před dvěma lety, naše partnerství je svým způsobem tradiční, kopírujeme zvyky u heterosexuálních párů, tedy i svatba byla přirozenou součástí vývoje vztahu. Používáme stejné příjmení.

3. Jak probíhalo rozhodnutí, jestli budete mít děti? Váhali jste někdy kvůli své sexuální orientaci? Jak toto rozhodnutí přijali vaši rodiče, sourozenci apod.?

Bavili jsme se o tom dlouho, hledali jsme etickou a legální cestu, kterou jsme našli. Kvůli orientaci jsme v dospělosti neváhali. Obě naše rodiny jsou nadšené.

4. Podle čeho jste se rozhodli, kdo zůstane s dítětem doma?

Podle výše příjmů.

5. Můžete prozradit, jakým způsobem jste dítě získali?

Náhradní mateřství zcela legální a etickou cestou ve Spojených státech.

6. S jakými překážkami vyplývajícími z homoparentality se setkáváte? Co podpora/překážky ze strany státních institucí?

Zatím jediný problém, který jsme měli, bylo, že dva pediatři nás odmítli k sobě zaregistrovat, jeden je silně věřící křesťan (čímž netvrdím, že křesťané nám nefandí). Museli jsme se vypořádat i s faktem, že v rodném listě nemůžeme být uvedeni jako oba rodiče, protože český úřad by nám rodné listy z USA neuznal.

7. S jakými předsudky jste se setkali od majoritní společnosti?

Otázka „kdo bude naším dětem ženským vzorem“. Jinak si uvědomujete, že způsob, kterým se staneme rodiči, není běžný, proto jsme připraveni, že musíme okolí vše vysvětlovat a postupně učit.

8. Jak na vás jako rodinu reaguje okolí?

Jsou nadšení, fandí nám – sousedé, rodina, kolegové v práci, přátelé na sociálních sítích.

9. Jak vás dítě oslovuje? Jak plánujete, že vás bude oslovovat?

Křestními jmény spolu s doplněním táto – např. Táto Honzo atp.

10. Jak vnímáte problém chybějícího mužského/ženského vzoru?

Dcery budou chodit do školky, do školy, mají babičky, tety. Je pro nás podstatnější, aby byly šťastnými, vyrovnanými a kvalitními lidmi bez předsudků.

11. Stýkáte se s dalšími gay nebo lesbickými rodinami? Pokud ano, jedná se o většinu vašich přátel?

Ano, stýkáme se s dalšími gay rodiči a ne – okruh našich přátel tvoří heterosexuálové i homosexuálové.

Příloha 2

1. Představte prosím svou rodinu (počet členů, věk, cokoliv chcete sdělit). Kde žijete?

Jsmo homoparentální rodina, dvě ženy, jedno dítě 4 roky. Bydlíme v menším městě na Moravě.

2. Žijete v registrovaném partnerství? Proč ano/ne?

Ne, protože pokud bychom se rozhodly pro další dítě, na klinice by nám neudělali umělé oplodnění. Partnerka si však na svoji žádost na úřadu změnila příjmení, proto se jmenujeme všichni stejně. Navíc jsme alespoň přes advokáta vyřešily závěti, kdyby se cokoliv stalo. V závěti máme mimo jiné uvedeno, že kdyby se něco stalo biologické matce, tak si přeje, aby byly děti svěřeny partnerce. Pak ale bohužel stejně záleží na úřadech, zda budou brát závět' v potaz. Proto tak moc potřebujeme zákon o adopci.

3. Jak probíhalo rozhodnutí, jestli budete mít děti? Váhaly/i jste někdy kvůli své sexuální orientaci? Jak toto rozhodnutí přijali vaši rodiče, sourozenci apod.?

Přišlo to přirozeně, nejdříve se člověk těm pocitům brání, říká si, dítě to bude mít těžké, bez otce, ve škole atd. Ale pro tyto obavy není žádný důkaz, naopak, tyto děti mají více lásky než některé děti s klasickými rodiči, protože jsou těžce vydobyté. Rodina v pohodě, mají radost obě strany z našeho synáčka.

4. Podle čeho jste se rozhodly, která z vás bude těhotná? Podle čeho jste se rozhodli, kdo zůstane s dítětem doma?

Z finančních důvodů a jedné víc „tikaly biologické hodiny“

5. Můžete prozradit, jakým způsobem došlo k otěhotnění? Vnímáte tento způsob jako rizikový? Můžete prozradit, jakým způsobem jste dítě získali?

Sehnali jsme si muže, který byl ochoten. Doma to nešlo, podařilo se až na klinice, kde se vydávali za pár. Bylo to rizikové, hlavně ta první část doma a taky takové potupné při setkáních s muži.

6. S jakými překážkami vyplývajícími z homoparentality se setkáváte? Co podpora/překážky ze strany státních institucí?

Zatím nic výrazného, ale malý je zatím jen ve školce, uvidí se škole. Spíš máme ale hrůzu z možných nenadálých situací – nemocnice, zjištění stavu dítěte a vůbec toho, co by bylo, kdyby nebyla biologická matka. No, trochu nás asi mrzí, že výhody čerpat nemůžeme, např. při daních, ale povinnosti máme.

- 7.** S jakými předsudky jste se setkaly od majoritní společnosti?

No s těma dětma je to hodně těžké pochopit. Že prostě jsou a budou a zákon o adopci jim má jen pomoci.

- 8.** Jak na vás jako rodinu reaguje okolí?

Navenek v pohodě, myslím si, že jsme přátelští a slušní lidé, což je pro většinu snad hlavní.

- 9.** Jak vás dítě oslovuje? Jak plánujete, že vás bude oslovovat?

Maminka je jen jedna, já jsem oslovována jménem.

- 10.** Jak vnímáte problém chybějícího mužského/ženského vzoru?

Zatím ne, máme dědečky a strýce. Ale určitě do budoucna budeme chtít, aby syn navštěvoval skauty nebo něco podobného, kde se bude setkávat s mužskými vzory.

- 11.** Stýkáte se s dalšími gay nebo lesbickými rodinami? Pokud ano, jedná se o většinu vašich přátel?

Ano, ale je to menšina.